

ПРОБИВЪТ НА МОДЕРНИЯ БАЛЕТ И ПРЕОФОРМЯНЕТО НА ТРАДИЦИОННИТЕ БАЛЕТНИ ЕСТЕТИЧЕСКИ КОНЦЕПЦИИ

Сонг СиНи

Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград

Резюме: *Тази статия разглежда как модерният балет е пробил и преговорил традиционните балетни естетически концепции. Изследванията показват, че модерният балет е фундаментално пробил естетическите норми на класическия балет, като е реконструирал телесната естетика, е игнорирал творчески парадигми, е разширил артистичните техники и е трансформирал своето културно позициониране. Модерният балет вече не преследва естетическия идеал за „откритост, напрежение, праволинейност и изправност“, а възприема разнообразни, естествени и дори несвършени телесни изрази; той се откъсва от линейните наративни структури, приема абстрактни и фрагментирани начини на изразяване и активно интегрира други форми на изкуство и съвременни технологии; технически, модерният балет въвежда работа на пода и импровизационни елементи, обогатявайки своите изразни средства; културно, модерният балет се е изместил от елитно изкуство към социално участие, активно реагирайки на съвременните проблеми и развивайки локализирани изрази. Докато е пробивайки традицията, модерният балет е разширил и границите на балетното изкуство, позволявайки му да запази своята жизненост и креативност в съвременната културна среда.*

Ключови думи: *Модерен балет; Класически балет; Естетически концепции; Телесна естетика; Хореографска парадигма*

MODERN BALLET'S BREAKTHROUGH AND RESHAPING OF TRADITIONAL BALLET AESTHETIC CONCEPTS

Song XinYi

Southwest University "Neofit Rilski", Blagoevgrad

Abstract: *This paper delves into how modern ballet has broken through and reshaped traditional ballet aesthetic concepts. Research shows that modern ballet has fundamentally broken through the aesthetic norms of classical ballet by reconstructing body aesthetics, innovating creative paradigms, expanding artistic techniques, and transforming its cultural positioning. Modern ballet no longer pursues the aesthetic ideal of "openness, tension, straightness, and uprightness," but embraces diverse, natural, and even imperfect bodily expressions; it breaks away from linear narrative structures, adopts abstract and fragmented modes of expression, and actively integrates other art forms and modern technology; technically, modern ballet introduces floor work and improvisational elements, enriching its expressive means; culturally, modern ballet has shifted from elite art to social participation, actively responding to contemporary issues and developing localized expressions. While breaking through tradition, modern ballet has also expanded the boundaries of ballet art, enabling it to maintain its vitality and creativity in the contemporary cultural environment.*

Keywords: *Modern ballet; Classical ballet; Aesthetic concepts; Body aesthetics; Choreographic paradigm*

I. Предговор

Балетът, през векове на развитие, еволюира от италианските дворове на Ренесанса до световната сцена, формирайки своята уникална художествена система и естетическа традиция. Класическият балет достига своя зенит през 19 век, установявайки пълен набор от стилизирани норми и естетически ценности чрез класически произведения като **Лебедово езеро**, **Жизел** и **Спящата красавица**. С възхода на модернизма и социалните структурни промени в началото на 20 век обаче, естетическите концепции на традиционния балет започват да бъдат оспорвани, което води до появата на модерния балет.

Раждането и развитието на модерния балет бележи значителен поврат в историята на балета. Той запазва техническата същност на класическия балет, като същевременно поглъща свободния дух на модерния танц, представяйки по-богат художествен израз. Тази трансформация включва не само иновации в техниката и формата, но и дълбока промяна в естетическите концепции. Както критиците отбелязват в **2025 Ballet Showcase** на балета в Тайпе, съвременните балетни хореографи активно изследват „личния език“ и се опитват да пробият класическите рамки.[1]

Тази статия ще анализира систематично пробивите и преоформянето на естетическите концепции на традиционния балет от страна на съвременния балет от пет аспекта: историческа еволюция, естетически идеали, творчески парадигми, артистични техники и културно позициониране. Ще се изследва как съвременният балет е запазил своята жизненост и креативност в съвременната културна среда.

II. Исторически контекст и еволюция на съвременния балет

Възходът на съвременния балет е неразривно свързан с тенденциите в модерното изкуство от началото на 20-ти век. Напредъкът на индустриалната

[1]Джао Джейлян. Кратък анализ на разликите и връзките между класическия балет и модерната балетна музика [J]. China Nationalities Expo, 2023(4): 103-105.

революция, избухването на световните войни и промените в социалната структура колективно стимулират размисъл и иновации в традиционните форми на изкуство. В областта на танца строгите конвенции и митологичните наративи на класическия балет постепенно се възприемат като недостатъчни, за да изразят напълно сложността и противоречията на съвременния живот.

На този фон ключовата фигура Джордж Баланси оглавява модернизацията на балета. Този хореограф, роден в Русия, изоставя митологичната наративна структура на класическия балет, създавайки „музикален балет“ или „абстрактен балет“, който набляга на музикалността и абстрактните форми. Творчеството на балонче бележи промяната в балетното изкуство от разказване на истории към формално изразяване, полагайки основите за развитието на съвременния балет. Неговите произведения, като **Серенада** и **Концерт**, използват симфонична хореография, като са пионери в нова форма на симфоничен балет.[2]

Заслужава да се отбележи, че пътят на развитие на съвременния балет варира в различните културни среди. В Европа институции като Цюрихския балет, запазвайки духа на балета на Биленкин, допълнително изследват сливането на балета и модерния танц. Артистичният директор Сопол, чрез „речника на съвременния балет, техниките на хореографията и умелото използване на минималистична символика в сценографията, съчетана с драматични ефекти“, води трупата в намирането на изразителен и чувствен стил, уникален за съвременния балет.[3]

В Китай развитието на съвременния балет е тясно свързано с изследването на национализацията на балета. Вземайки за пример Шанхайския балет, той „смело създава първия балет в Шанхай с реалистична тема, **Момичето с бели коси**, изследвайки национализацията на балета, като

[2] Син Донгуан. Деформация или вариация? Балетна витрина 2025: Разнообразие и ограничения [EB/OL]. Performing Arts Review, 2025.

[3] Beijing Morning Post. Жулиета и Ромео играят на криеница: „Трагичният балет“ може да бъде и модерен [N]. 2001-11-23.

същевременно vyplъщава характеристиките на развитието на съвременния балет по отношение на тема, съдържание и стил на изпълнение“. Тази практика на локализация не само обогатява изразителните форми на балетното изкуство, но и оспорва евроцентричната история на балетното изкуство, предоставяйки нови възможности за глобалното му развитие.[4]

III. Реконструкция на естетическите идеали: от естетизъм до разнообразни изрази

1. Реконструкция на телесната естетика

В продължение на векове на развитие класическият балет е установил естетически стандарти за „откритост, напрежение, праволинейност, изправеното, лекота, прецизност, стабилност и красота“. Тези стандарти подчертават крайното усъвършенстване на човешката форма и съпротивата срещу гравитацията. Чрез строго завъртане навън, силно чувство за вертикалното и изящна техника на поанти, класическият балет създава идеална красота, която надхвърля реалността. Тази естетическа концепция отразява стремежа на европейската дворцова култура към елегантност и сдържаност, като същевременно отразява и акцента на обществото върху реда и нормите.

Съвременният балет обаче разчупва тази единна естетическа рамка, въвеждайки по-разнообразна концепция за телесна естетика. В произведения на съвременния балет като **Жасмин Мори**, танцьорите „се освобождават от присъщите стилизирани ограничения на класическия балет, като центърът им на тежест преминава плавно през динамични промени, разчитайки на прецизен контрол над собствената си сила, за да изградят естетически език, който е едновременно абстрактен и изпълнен с напрежение“. Тази промяна бележи преход в естетическите идеали на съвременния балет от естетизъм към реалистичен израз, което прави балетното изкуство по-подходящо за естетическите преживявания и емоционалните нужди на съвременната публика.

[4]Изследване на съвременното развитие на Шанхайския балет [DA]. Шанхайски педагогически университет.

В произведенията на съвременния балет естествената текстура на тялото и автентичността на емоцията получават по-висока стойност. В произведението **След красотата**, хореографът Фанг Джунейт „изоставя предишната си изправена стойка, свежда глава, за да се взира в земята, и постоянно клати глава, сякаш умишлено е раз фокусиран“, дори „заменя характерните си сини панталони с черни; при липсата на странично осветление на пода, черните панталони и черните балетни обувки правят невъзможно за зрителя да различи основната „работа на краката“ на балета“. Това умишлено разтваряне на основните визуални елементи на класическия балет отразява предизвикателството на съвременния балет към и реконструкцията на традиционната физическа естетика.

2. Трансформацията на концепциите за движение

Класическият балет е изграден върху строго регулирана система от движения, преследваща прецизно позициониране, елегантни линии и леко, ефирно усещане. Макар че тази система създава зашеметяваща визуална красота, тя също така ограничава до известна степен възможностите за физическо изразяване. Модерният балет обаче преодолява това ограничение, като значително разширява кинетичната си система, като включва елементи от модерен танц, фолклорен танц и дори ежедневни движения.[5]

Модерният балет набляга на плавността и естествените преходи, изоставяйки някои от твърдите връзки, открити в класическия балет. В **Жасмин Мори** танцьорите „изоставят фиксираната рамка на традиционния балет, предизвиквайки движения с висока трудност с по-свободен подход към усилието, силно подривен и смел опит за танцьорите, свикнали с класически техники“. Тази промяна във философията на движението позволява на съвременния балет да изразява по-сложни емоции и мисли и по-добре отразява живота и вътрешния свят на съвременните хора.

[5]Уанг Лупинг. Анализ на приликите и разликите между китайската и западната естетика – на примера с естетическите разлики между китайския класически танц и западния балет [J]. Shangwu, 2022(13): 111-113.

3. Задълбочаване на емоционалното изразяване

Класическият балет често постига емоционално изразяване чрез стилизирани жестове и стандартизирани изражения на лицето. Макар и елегантен, този подход понякога изглежда прекалено формален и му липсва автентичност. Модерният балет, от друга страна, се стреми към по-директно и дълбоко емоционално изразяване, позволявайки на танцьорите да предават сложни вътрешни светове чрез персонализирани методи.

В „Ромео и Жулиета“ на немския хореограф Юлиус Валс „тайната на дълбоко трогателните герои се крие в уметелото улавяне на типични среди и движения от реалния живот“. Този фокус върху и препратка към реалния живот позволява на модерния балет да докосне по-дълбоки и по-сложни емоционални теми, засилвайки артистичната си привлекателност.[6]

Модерният балет също така създава по-директно и интензивно артистично преживяване чрез тясната връзка между тялото и емоцията. В „Жасмин Моли“ танцьорите, „използвайки „жасминовия цвят“ като образ, не са обвързани с конкретен разказ; техният плавен език на тялото сякаш разказва за събиранията и разделите, за постоянството и устойчивостта в живота. Всяко движение съдържа дълбок смисъл, сякаш е тих диалог между танцьора и публиката.“ Този абстрактен, но емоционално зареден начин на изразяване позволява на модерния балет да поддържа дълбок капацитет за емоционална комуникация, като същевременно надхвърля конкретните разкази.

IV Иновация в творческата парадигма: Наративна деконструкция и артистично сливане.

Деконструкция на наративната структура

Класическият балет често се основава на митове, приказки и романтични любовни истории, следвайки линейна наративна структура и ясна дихотомия добро срещу зло. Макар че този наративен начин осигурява ясни естетически

[6] Луо Уан. Новите произведения на балета в Суджук разцъфтяват с пластове балет [N]. Gusu Evening News, 2025-04-26.

насоки, той не успява да изрази сложността на съвременното общество и противоречията на човешката природа. Модерният балет обаче създава по-разнообразни начини на изразяване, като деконструира традиционните наративи.

Хореографите на съвременния балет често се откъсват от линейните наративни структури, използвайки фрагментирани, многоперспективни и дори абстрактни техники, за да организират съдържанието на своите произведения. В „Росини“ на Ед Балет, хореографът „отразява живота и артистичния стил на Росини чрез седем несвързани сегмента“. Тази нелинейна наративна структура позволява на съвременния балет да изрази по-добре сложността и фрагментацията на съвременния живот.

Още по-радикално, някои произведения на съвременния балет напълно изоставят наратива, обръщайки се към чисто танцово изразяване. *Жасмин Моли* е „освободен от наратив“ модерен балет, чиято същност е „изследването на безкрайните възможности на телесното изразяване“. Тази ненаративна тенденция е не само формална иновация, но и фундаментална промяна в естетическите концепции – танцът вече не е необходимо да зависи от история за своето съществуване; неговата форма и динамика са достатъчни, за да представляват цялостен художествен израз.

Сливане на артистични елементи

Класическият балет набляга на единството и хармонията на различни артистични елементи, като музиката, танцът и сценографията обслужват наратива. В модерния балет обаче тази фиксирана връзка е нарушена и се формира по-сложно и динамично взаимодействие между различните артистични елементи.

Модерният балет променя подчинената позиция на музиката в балета, установявайки по-равноправен диалог. В произведението *Символи* на балета в Тайпе Шоуто, хореографът Чанг Дзъ-ю избира *Дивертисмент* на Барток, но „танцьорите, като „символи“, са обвързани от множество рамки, което

затруднява резонирането с характеристиките на *Дивертисмент*⁷. Това напрежение между музиката и танца само по себе си става част от артистичния израз, отразявайки предизвикателството на съвременния балет към традиционната хармонична естетика.

Съвременният балет също активно интегрира разнообразни форми на изкуство и технологични средства, разширявайки изразителните измерения на балетното изкуство. Със съвременната тенденция към интеграция на новите медийни технологии, съвременният балет започва да изследва комбинирането на танцово видео, за да разшири допълнително своите изразителни измерения. Тази междумедийна интеграция не само обогатява визуалното представяне на балета, но и предоставя нови възможности за оцеляване и развитие на балетното изкуство в дигиталната епоха.[7]

2.Диверсификация на културното изразяване

Класическият балет произхожда от европейската дворцова култура и отдавна се счита за представител на високото изкуство и елитната култура. Съвременният балет обаче се откъсва от тази елитарна тенденция, стремейки се да установи по-равноправни и отворени отношения между изкуството и публиката и активно абсорбирайки разнообразни културни елементи.

Подходът на оценяване на съвременния балет „не поставя никакви възискателни изисквания към публиката, предоставяйки ѝ философия на приемане“, подчертавайки, че „публиката не се нуждае от никакви предварително замислени представи; тя само трябва да разбира със собствените си разнообразни рационални знания и да участва с цветните си сетивни преживявания от живота“. Тази промяна във възприятието на публиката е трансформирала балета от „високо изкуство“, изискващо специализирани знания, за да бъде оценен, в „съвременно изкуство“, способно директно да се ангажира с житейския опит на съвременните хора.

[7]Уанг Хаойе. Новата балетна естетика на италианската кухня: „Сватбата“ и „Любовта на Росини“ [EB/OL]. Performing Arts Review.

Изследването на национализацията на съвременния китайски балет също така е предоставило уникална перспектива за развитието на съвременния балет в световен мащаб. Чрез произведения като **Белокосото момиче**, китайските балетни практикуващи успешно са постигнали творческа интеграция на балетното изкуство с китайските културни традиции, формирайки уникална система за художествено изразяване. Тан Юан юан, когато обсъжда новата творба на балета в Суджук **Жасмин Моли**, заявява: „**Жасмин Моли** е важен експеримент в нашето изразяване на „китайския балет“.“ Тази практика на локализация не само обогатява изразителните форми на балетното изкуство, но и оспорва евроцентричната история на балетното изкуство, предоставяйки нови възможности за глобалното развитие на балетното изкуство.

V. Разширяване на артистичните техники и тренировъчните системи

Завръщането на гравитацията и диверсификацията на пространственото приложение

Класическият балет се стреми да се противопостави на гравитацията, създавайки идеална красота, която надхвърля ежедневието чрез леки скокове, виси въздушни пози и изправена стойка. Съвременният балет преосмисля връзката между човешкото тяло и гравитацията, като приема тежестта и набляга на движението надолу, за да направи танцовите движения по-близки до естественото състояние на тялото.

Съвременният балет вече не разглежда гравитацията като препятствие, което трябва да се преодолее, а по-скоро я трансформира в ресурс за артистично изразяване. В **Жасмин Моли** танцьорите „се освобождават от присъщите стилизирани ограничения на класическия балет, като центърът им на тежестта се измества динамично като течаща вода, разчитайки на прецизен контрол над собствената си сила, за да изградят естетически език, който е едновременно абстрактен и изпълнен с напрежение“. Това балансирано използване на движение нагоре и надолу позволява на съвременния балет да изразява по-богати емоционални пластове и философски размисли.

По отношение на пространственото приложение, съвременният балет също така пробива принципите на симетрията и единството в класическия балет. Класическият балет набляга на геометричния баланс и хармоничното единство на сценичната композиция, докато модерният балет приема и дори преследва асиметрични и дисхармонични пространствени аранжировки. В произведението *Наслагвано състояние*, хореографът Хуан Дзъ-Чен „изследва наслагваните взаимоотношения между хората в дадено пространство чрез многофокусни композиции“. Тази диверсификация на пространственото приложение позволява на модерния балет да изгражда по-сложни и динамични визуални образи и е по-подходяща за разнообразните ценности и фрагментирани преживявания на съвременното общество.[8]

1. Интеграция и иновации на тренировъчните системи

2. Класическият балет е установил изключително строга и стандартизирана система за обучение, наблягаща на дългосрочното обучение в мускулен контрол, изява и стандартни позиции. Въпреки че тази система може да култивира технически умели танцьори, тя може лесно да доведе до скованост във физическото изразяване и ограничения в творческото мислене. Модерният балет, от друга страна, е разработил по-цялостна и отворена система за обучение, като интегрира различни методи на обучение от модерен танц, народен танц и други.

3. Съвременните балетни танцьори трябва да овладеят по-разнообразни физически техники и да могат гъвкаво да коригират стиловете си на изпълнение в произведения от различни стилове. Както се вижда от изпълненията на танцовата компания Prezuka, танцьорите „притежават превъзходни умения за класически балет, но не се ограничават до едно фиксирано движение на тялото“, а са способни умело да овладеят постмодерния физически речник и да демонстрират богата физическа изразителност. Култивирането на тази способност изисква обучението по модерен балет да

[8] Поглед назад, движение напред: Развитието на американския балет на 20-ти век до съвременната епоха [J]. Contemporary Dance Art Research, 2017(04)

пробие традиционните граници и да включи по-разнообразно учебно съдържание. Съвременният балет също така поставя по-голям акцент върху развиването на импровизационни умения и творческо мислене. За разлика от традиционния балет, който набляга на прецизното възпроизвеждане на фиксирани рутинни, модерният балет насърчава танцьорите да участват в творческия процес, развивайки персонализиран език на движенията и изразителни методи. В създаването на *Жасмин Мори*, танцьорите „изоставят фиксираната рамка на традиционния балет, предизвиквайки се с по-свободни движения“. Тази трансформация издига танцьорите от технически изпълнители до артистични творци, обогатявайки значително изразителността и креативността на балета.

VI. Културно позициониране и резонанс с духа на времето

Съвременният балет активно реагира на съвременните проблеми и социални проблеми, демонстрирайки силна загриженост за реалността. В творбата *Сватбата* хореографът „преосмисля мрака и реалността на сватбите с музиката на Стравински“, предавайки гледната точка на хореографа за брака чрез „контраста между студеното взаимодействие между младоженците и страстното взаимодействие между влюбените: когато любовта е засвидетелствана от брака, страстта се трансформира в ритуал и връзката между двамата постепенно се променя от взаимно желание към взаимна борба“. Чрез това творение модерният балет се ангажира в диалог между традиционна форма на изкуство и съвременни социални проблеми като половите роли и институцията на брака, отразявайки социалната ангажираност и културната критика на модерния балет.

Модерният балет също така отразява изследването на културната идентичност и размислите върху политиката на идентичността. В „Балетна витрина 2025“ на Националния балет на Тайпе, критикът Хсу Тунг-Чун повдигна ключов въпрос: „Чия традиция има предвид трупата, когато казва, че

„се откъсва от традиционните перспективи“?“ Това размишление върху собствената му културна позиция е ключова характеристика, която отличава съвременния балет от класическия балет. Класическият балет често се възприема като универсална форма на изкуство, докато съвременният балет е силно осъзнат за своите исторически и културни ограничения и се опитва да намери нови възможности за изразяване, като същевременно признава тези ограничения.

Относно развитието на балета в незападни културни среди, критикът(кой) допълнително посочва: „Ако се върнем към пулса на тялото, това, което можем да мобилизираме, е не само западният „капитализиран“ балетен речник, но и „местният“ балетен речник, който отдавна съществува около нас.“ Това културно осъзнаване позволява на съвременния балет да надхвърли простото формално подражание, развивайки артистични изрази, наистина характерни за местната култура, и предоставяйки нови възможности за глобалното бъдеще на балета.

VII. Заключение

Пробивът и преоформянето на традиционните балетни естетически концепции е всеобхватен и дълбок. От гледна точка на естетическия идеал, съвременният балет се откъсва от класическите стандарти за „откритост, напрежение, праволинейност и изправеното“, въвеждайки по-естествена и разнообразна физическа естетика. От гледна точка на творческата парадигма, съвременният балет деконструира линейните наративи и стереотипните изображения на героите, установявайки по-равностойна и динамична връзка между артистичните елементи. От гледна точка на артистичната техника, съвременният балет разширява границите на физическата техника и преоформяне тренировъчните системи и методологии. От гледна точка на културното позициониране, съвременният балет се е преместил от елитно изкуство към масово участие и от универсално изразяване към мултикултурен диалог.[9]

[9]Кроче А. Аршинков: най-великият жив танцор [J]. 2019.

Развитието на съвременния балет показва, че жизнеността на балетното изкуство се крие в способността му непрекъснато да се обновява. Запазвайки същността на класическата балетна техника, съвременният балет, като абсорбира разнообразни културни елементи, отговаря на съвременните проблеми и иновативни форми на изразяване, позволява на балетното изкуство да запази своя артистичен чар и културно влияние в съвременната културна среда. Както заяви професор Соя Сухо, танцът на 21-ви век ще „подчертае индивидуализацията и персонализацията на хореографията и иновациите“ и ще „се движи към мултимедия, информационни технологии и работа в мрежа с безпрецедентна скорост“.

Развитието на съвременния китайски балет също е направило уникален принос към световното балетно изкуство. Чрез креативно съчетаване на балетни техники с местни културни елементи, съвременният китайски балет не само обогати изразителния език на балетното изкуство, но и предостави ценен опит за развитието на балета в незападни културни контексти. В бъдещото си развитие съвременният балет трябва да продължи да поддържа своята откритост и иновативност, търсейки динамичен баланс между традиция и модерност, местни и глобални перспективи, както и техника и изразителност, за да тласне непрекъснато напред изкуството на балета.

Библиография

1. Джао Джейлян. Кратък анализ на разликите и връзките между класическия балет и модерната балетна музика [J]. China Nationalities Expo, 2023(4): 103-105.
2. Син Донгуан. Деформация или вариация? Балетна витрина 2025: Разнообразие и ограничения [EB/OL]. Performing Arts Review, 2025.
3. Beijing Morning Post. Жулиета и Ромео играят на криеница: „Трагичният балет“ може да бъде и модерен [N]. 2001-11-23.
4. Изследване на съвременното развитие на Шанхайския балет [DA].

Шанхайски педагогически университет.

5. Уанг Лупинг. Анализ на приликите и разликите между китайската и западната естетика – на примера с естетическите разлики между китайския класически танц и западния балет [J]. Shangwu, 2022(13): 111-113.

6. Луо Уан. Новите произведения на балета в Суджук разцъфтяват с пластове балет [N]. Gusu Evening News, 2025-04-26.

7. Уанг Хаойе. Новата балетна естетика на италианската кухня: „Сватбата“ и „Любовта на Росини“ [EB/OL]. Performing Arts Review.

8. Поглед назад, движение напред: Развитието на американския балет на 20-ти век до съвременната епоха [J]. Contemporary Dance Art Research, 2017(04)

9. Кроче А. Аршинков: най-великият жив танцьор [J]. 2019.